

Original Research

Developing A Curriculum Model For Female Imprisoned Clients: A Qualitative Investigation

Akram Alimardani ¹

¹ Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Faculty of Human Resources, Amin Police University, Tehran, Iran.(Corresponding Author) Alimardaniak01@gmail.com

Background and Purpose

Implementation of policies and programs aimed at empowering female clients within the Prisons Organization can be achieved through the utilization of a suitable curriculum and adherence to a locally relevant model. Hence, it is imperative to identify the essential and suitable subjects for all imprisoned individuals, particularly female inmates, who represent the focal population of this study. This necessitates a thorough and precise examination, employing established methodologies, to formulate and put together training programs with a well-defined and fitting curriculum (based on identified needs) and requisite content. The significance of education within prisons is underscored by Article 79 of the organization's by-laws, which highlights the provision of specialized and specialized training courses, as well as different cultural and educational programs, to all imprisoned clients. The findings of Larijani and Alimardani (2019) also underscore the imperative of providing training programs for incarcerated women. The present study aims to develop a specialized curricular model tailored for imprisoned women.

Method

The present investigation is classified as applied research in terms of its objective, and it adopts a qualitative research approach specifically focused on inductive theme analysis. Following the end of the interviews, the content analysis was conducted utilizing the Thematic Network Analysis approach proposed by Attride-Stirling (2001). The study encompassed three separate categories: global themes, organizing themes, and basic themes.

Data was gathered from a sample of four prisons, namely Tehran, Ahvaz, Kerman, and Tabriz prisons, comprising a total of 72 participants until data saturation was achieved.

Results

The results indicated that the curriculum model developed for female clients consists of five dimensions, nine components, and 66 sub-components, as outlined in Table 1.

Table 1. The coefficients and significance of the indirect effects of emotion control on marital adjustment

Global themes	Organizing themes	Basic themes	Number of basic themes
	Life skill	Tolerance increase training, hope in life and vitality, anger management, sociability and adjustment, problem-solving skills, decision-making techniques, stress management, self-esteem improvement training, Assertive training, lifestyle, self-awareness, emotion management and empathy, thinking training, present moment focus training, adaptability, self-motivation, mind control, self-confidence enhancement,	18
Social skill	Communication skill	Effective individual and social communication, effective family relationship Parenting in prison, marital relationships inside prison,	4
	Role expectations	maintaining the family epicenter,	3
Hygiene and Health	Health and Treatment	Understanding public health in prison, women's particular diseases, Learning about chronic and noncommunicable diseases, as well as their treatments, such as cancer, Learning about infectious diseases like as corona, AIDS, and hepatitis and preventing epidemics, as well as addiction prevention and treatment.	5
	Mental health	Religious therapy and religious and moral education, understanding symptoms of mental illnesses such as depression and anxiety.	2

Global themes	Organizing themes	Basic themes	Number of basic themes
	Life in prison	Rules and responsibilities of prisoners, the introduction of prison officers, post-incarceration protections for prisoners and their families, prisoners' fundamental rights, internal prison and ward regulations, and personal security.	16
Familiarity with prison	Women-specific harms	Social and familial rejection and disapproval, the obligation to maintain familial communication, inadequate legal knowledge, familial estrangement, physical distress resulting from psychosis, psychopathological conditions in female clients, women being influenced by external factors, feminine traits, the sense of confinement, transmission of criminal and delinquent knowledge, decreased tolerance levels, the depressive impact on their dependent children, normalization of female absence within the family, heightened violence among their dependent children, and the breakdown of family cohesion.	6
Legal information	Legal and judicial knowledge	Legal and criminal laws, knowledge of substance-related crimes and their punishments, the judicial process, case follow-up, check and promissory note regulations, and the conditions for suspending the execution of the sentence.	6
Educational information	Cultural and educational	Memorizing the Quran, gaining familiarity with Quranic concepts and teachings, rulings, Islamic ethics, planning for leisure time, and free-time activities.	6

The findings in the table above indicate that emotional control indirectly influences marital adjustment, mediated through marital intimacy (p -value<.05).

Discussion & Conclusion

The findings indicate that the dimension of "social skill," consisting of 25 basic themes, achieved the highest ranking in comparison to the other dimensions. The findings presented in this study align with the research conducted by Samari (2016). On the other hand, within this specific dimension, the life skill component, consisting of 18 basic themes, holds the most prominent place among the many components.

All three groups of participants placed significant emphasis on the importance of attending the life skill training component. Furthermore, the present findings align with the research conducted by Farahnejad, Mohammadi, and Khorsandi (2019), which emphasizes the significance of life skills training in mitigating abnormal and risky conduct among imprisoned individuals. Baldwin (2018) has confirmed additional elements within this dimension, such as role expectations, emphasizing the maternal role.

Roshanpour and Aghajani (2019) demonstrated a statistically significant correlation between social marginalization and recidivism. "Familiarity with prison" is another dimension. The respondents also underlined that providing accurate information regarding prison life, circumstances, and harm has a substantial impact on the mental health of female clients.

Article 109 of the Prisons Organization's bylaws clearly emphasizes teaching prisoners upon arrival and developing and making available to them a manual detailing the prisoner's rights and legal duties. Many individuals within the target community, including managers, prison guards, and experts, strongly emphasize the effectiveness of utilizing Quranic teachings, Islamic ethics, and religious therapy as valuable tools for maintaining and improving the mental well-being of prisoners. These practices also contribute to increasing their sense of hope and purpose in life. The results indicated that social skill training is the most crucial dimension, followed by familiarization with prisons. Additionally, the women in the target community emphasized the importance of increasing their awareness of gender roles and their connection to the institution of the family as a social unit. Some specific themes that were highlighted include parenting in prison, maintaining marital relationships while imprisoned, and maintaining the family unit as the center of their lives.

These findings highlight the fact that playing female roles is a significant concern and priority for women in all forms, conditions, and situations. Holding educational programs aimed at preventing the negative effects of separation from family and the harm associated with prison can have a

positive impact on the mental health of female prisoners. Based on the information provided above, the extracted model can be instrumental in developing a comprehensive and focused educational program and content that aligns with the unique dimensions and circumstances of the women's prison.

Ethical considerations

Compliance with research ethics: Ethical considerations were upheld throughout the research process. This included clearly communicating the purpose of the study to the participants, allowing sufficient time for interviews, providing additional explanations for any unclear questions, and ensuring accurate understanding by repeating the interviewees' answers. Special attention was given to maintaining confidentiality, particularly for female clients.

Funding. The current study was not funded by any organization or person.

Authors' Contribution: This article has written by the author.

Conflict of interest: The author declared no conflict of interest with any person or organization.

Acknowledgements: I would like to express my gratitude to the managers, employees, and women clients of the Prisons Organization and the prisons within the target community. Their participation and valuable insights greatly assisted me in conducting this research. Thank you for your support and cooperation

Data Availability: Data supporting this study are not publicly available. Please contact Alimardaniak01@gmail.com

References

- Roushanpour, M., Mohseni, R., & Aghajani, H. (2020). A Sociological Explanation of the Causes of Social Exclusion of Female Prisoners and Its Effect on the Return to Imprisonment Cycle (Case Study of Prisons in Lorestan Province). *Women Studies*, 11(34), 1-35. doi: 10.30465/ws.2021.22048.2462
- Head of the Judiciary. (2021). Prisons and Security and Corrective Measures Organization.
- Sameri, H. (2016). Investigating the role of cultural and social education in empowering imprisoned women after release (a case study). The Second National Conference On The Women's Place In Entrepreneurship and Sustainable Development
- Farahnejad, A., Mohammadi, R., & Khorsandi Yamchi, A. (2019). Evaluating the effectiveness of life skills training in prisons. *Journal of Social Order*, 12(4) 169-198.
- Larijani, M., & Alimardani, A. (2019). Investigating wardership, corrective and educational processes in Tehran women's prison and providing a specific model for women's prison. A research project commissioned by the Prisons and Security and Corrective Measures Organization. self-efficacy and marital adjustment levels of parents of disabled individuals: Parents of disabled individuals. *International Journal of Curriculum and Instruction*, 14(1), 378-403. [Link]

طراحی الگوی محتوای آموزش مددجویان زن، مطالعه‌ای کیفی

اکرم علیمردانی*^۱

چکیده

ایجاد شرایط مناسب آموزشی و تربیتی در زندان‌ها و بندهای خاص زنان به‌عنوان یک روش پیشگیری می‌تواند بسیار مؤثر باشد. هدف پژوهش حاضر طراحی الگوی محتوای آموزشی مددجویان زن با رویکردی استقرانی، از نوع کیفی اکتشافی بود. بر این اساس کشور به ۴ منطقه جغرافیایی تقسیم شد. جامعه هدف ۴ زندان مرکزی استان‌های تهران، اهواز، کرمان و تبریز بود. مشارکت‌کنندگان شامل ۳۷ مددجوی زن، ۴ رئیس زندان، ۳۱ کارشناس و مراقب بود. جمع‌آوری اطلاعات با استفاده از مصاحبه نیمه ساخت‌یافته تا اشباع داده و گروه کانونی انجام شد؛ که داده‌های آن با استفاده از تحلیل مضمون مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. از یافته‌های پژوهش ۳۶۴ مفهوم در زمینه مؤلفه‌های آموزشی استخراج شد. پس از تلفیق مفاهیم مشترک از طریق طبقه‌بندی مضامین، الگوی محتوای آموزشی حاصل، دارای ۵ بعد (مهارت اجتماعی، بهداشت و سلامت، آشنایی با زندان، اطلاعات حقوقی و پرورشی)، ۹ مؤلفه (مهارت زندگی، مهارت ارتباط، انتظارات نقشی، بهداشت و درمان، سلامت روان، زندگی در زندان، آسیب‌های خاص زنان، دانش حقوقی - قضایی و فرهنگی - تربیتی) و ۹۱ زیر مؤلفه شد. همچنین مؤلفه مهارت زندگی با ۱۸ زیر مؤلفه و آسیب‌های خاص زنان با ۱۶ زیر مؤلفه از مهم‌ترین موضوعات محتوای آموزشی شدند. نتایج نشان داد محتوای برخاسته از نیازهای آموزشی و الگوی مفهومی تدوین‌شده می‌تواند نقش بسزایی در ارائه یک آموزش هدفمند و همه‌جانبه برای این گروه از زنان ایفا کند.

اطلاعات مقاله

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۲/۰۷

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۷/۲۴

نوع مقاله: پژوهشی اصیل

واژگان کلیدی

طراحی الگو، مددجویان زن،
محتوای آموزشی، زنان
زندانی

ارجاع به مقاله:

علیمردانی، اکرم. (۱۴۰۳). طراحی الگوی محتوای آموزش مددجویان زن، مطالعه‌ای کیفی. *مطالعات زن و خانواده*، ۱۲(۲)، ۱۶۸-۱۹۷. DOI: 10.22051/jwfs.2023.43573.2973

^۱ استادیار گروه علوم تربیتی، دانشکده منابع انسانی، دانشگاه علوم انتظامی امین، تهران، ایران. (نویسنده مسئول) Alimardaniak01@gmail.com

مقدمه

یافته‌های جرم‌شناختی مختلف ناشی از موقعیت‌ها و بزه‌شناختی نشان داده‌اند که برخی افراد به دلیل خصوصیات خاص زیست اجتماعی، بیشتر از سایرین در معرض بزه‌دیدگی شناختی و روان‌شناختی قرار دارند. زنان به دلیل ضعف قوای جسمانی خاص که در آن به سر می‌برند در این چارچوب قرار می‌گیرند (صادقی فسایی و میرحسینی، ۱۳۹۳). این در حالی است که در این میان زنان نیمی از جامعه را تشکیل داده و سلامت آنان یکی از شاخص‌های توسعه است. توانمندسازی زنان فرایندی است که طی آن زنان برای غلبه بر موانع پیشرفتشان فعالیت‌هایی را انجام می‌دهند که باعث تسلط آن بر تعیین سرنوشتشان می‌شود (کاظمی زاده و همکاران، ۱۳۹۴). به این منظور آموزش یکی از روش‌های مؤثر ارتقاء توانمندی زنان است که توجه ویژه به آن می‌تواند تلاشی کارآمد در جهت سلامت و پیشرفت زنان باشد (طغرانکار، ۱۳۸۶). ضرورت این موضوع زمانی دوچندان می‌شود که طراحی و اجرای دوره‌های آموزشی، خاص زنانی باشد که دارای شرایط اجتماعی، روحی و روانی ویژه به دلیل طی دوران محکومیت خود در زندان‌ها هستند.

صاحب‌نظران از جمله کرد میرزا (۱۳۹۲)؛ حسینچاری و همکاران (۱۳۹۲)؛ نژاد سبزی (۱۳۹۲) بر این باور هستند که کارکرد اصلی زندان، بازسازی زندگی عادی فرد مجرم و بازگشت زن زندانی به کانون خانواده است تا بتواند به دور از اعمال مجرمانه پاسخگوی وظایفی باشد که جامعه از او به‌عنوان یک دختر، همسر، مادر و مانند آن انتظار دارد. بلدوین^۱ (۲۰۱۸) نشان داد احساسات مادران و نقش مادری در فضای زندان تحت تأثیر قرار می‌گیرد و آسیب‌های عاطفی و آشفتگی احساس شده در مادران و روابط آن‌ها با فرزندان وجود دارد. از سوی دیگر جوهانستون^۲ (۲۰۰۶) نیز در پژوهشی با عنوان «زندانی کردن زنان و تأثیر آن بر فرزند پروری» به بررسی این تأثیر در دو سطح کوتاه‌مدت و بلندمدت پرداخت. تمایل به رفتار بزهکارانه میان فرزندان، تضعیف کنترل فرزندان و اقتدار خانواده، در بلندمدت و احساس خجالت، انزوای اجتماعی، تضعیف تعلق خاطر به والدین و افزایش خطر سوءاستفاده از کودکان در کوتاه‌مدت دیده شده است. مقتدر انجم و بیجاری (۱۳۹۶) نشان دادند که بهزیستی روان‌شناختی بین مددجویان زن زندان قزل‌حصار پایین است. مظاهری و همکارانش (۱۳۹۰) نیز دریافتند، اختلالات شخصیتی چون رفتار ضداجتماعی، وابستگی دارویی، پرخاشگری به ترتیب

^۱. Baldwin

^۲. Johnston

شایع‌ترین اختلالات شخصیت زندانیان زن بودند. شیوع بالای این اختلالات نیاز به تدابیر پیشگیرانه و مراقبت‌های بهداشت روانی دارد. سامری (۱۳۹۶) و فرح نژاد و همکارانش (۱۳۹۹) نیز در پژوهش خود نشان دادند آموزش تغییر نگرش زندانیان زن، آموزش مهارت‌های اجتماعی، ایجاد تعاونی‌ها اصلی‌ترین کارها جهت رسیدن و تقویت توانمندسازی زنان در زندان است. همچنین شرکت در دوره آموزش مهارت‌های زندگی به زندانیان ضمن افزایش دانش آن‌ها در این زمینه درواکنش مثبت به مهارت‌های زندگی، بهبود قابلیت کاربست این مهارت‌ها در جهت کاهش رفتارهای ناهنجار و پرخطر و تحقق اهداف مهارت‌های زندگی مؤثر است. توجه به روش مؤثر پیشگیری یعنی آموزش می‌تواند بسیار کارآمد باشد و ایجاد شرایط مناسب آموزشی و تربیتی در زندان‌ها و بندهای خاص زنان می‌تواند روند فوق‌را تسهیل کند. از جمله نکات موردتوجه در امر بازپروری مددجویان زن و توانمندسازی آن‌ها آموزش است. عمادزاده (۱۳۸۲) در پژوهشی نشان داد که بازده اجتماعی آموزش زنان بیشتر از مردان است. چراکه زنان آموزش‌دیده نقش مهمی در ارتقاء سطح بهداشت، سلامت و پیشرفت تحصیلی فرزندان خود ایفا می‌کنند.

براساس نیازهای احصاء شده، در کشورهای مختلف دنیا، برنامه‌های زیادی ویژه توان‌بخشی و توانمندسازی زندانیان، خصوصاً مددجویان زن طراحی و اجرا می‌شود. برنامه‌های رفتاردرمانی، فرهنگی، ورزشی، بهداشتی و درمانی، اشتغال‌زایی، آموزشی و درمان اعتیاد نقش مهمی را در بهبود امنیت عمومی ایفا می‌کنند. این برنامه‌ها موجب کاهش تداوم تکرار جرم و رفتار مجرمانه در زندان می‌شود. پژوهش‌هایی که در مورد نتایج این برنامه‌ها انجام شده، حاکی از آثار مثبت آن‌ها بر زندانیان است (مشیر، ۱۳۹۵).

سازمان زندان‌ها بنا به تأکید اسناد بالادستی سازمان، سال‌هاست که مبادرت به آموزش‌های مختلف برای زندانیان از جمله مددجویان زن می‌نماید و در قالب برنامه‌هایی مدون به امر آموزش در حوزه‌هایی چون سوادآموزی، آموزش رسمی و عالی، عقیدتی، قرآن، مهارت زندگی، مهارت‌های فنی و حرفه‌ای و مانند آن مبادرت می‌ورزد و به‌طور مستمر نیز درصدد اصلاح و بهبود برنامه‌های آموزشی خود است، لیکن اکثر مطالب، کتاب‌ها و محتوای ارائه‌شده عمومی است و به مسائلی که خاص مددجویان زن و نیاز آن‌ها باشد نمی‌پردازد. در محتواهای موجود به مطالبی که به‌طور عملی در محیط زندان با آن روبرو شوند، کمتر توجه شده‌است که این امر خود سبب افزایش اضطراب و به خطر افتادن سلامت روان

مددجویان به خصوص هنگام ورود به محیط ناآشنای زندان می‌شود. سیگل (۱۳۸۵) نیز تأکید داشته است که حبس شدن برای زنان اضطراب و خشم بسیاری را موجب می‌شود چراکه آن‌ها از خانواده و افرادی که آن‌ها را دوست دارند، جدا شده‌اند و نمی‌توانند نقش واقعی خود را به‌عنوان یک زن ایفا کنند. از سوی دیگر مددجویان زن به دلیل نادیده‌گرفته‌شدن در میان جمعیت کثیر مردان زندانی، آسیب‌پذیری بیشتری را تجربه می‌کنند. از این روی بر احتمال متهم شدن دوباره آن‌ها اثر می‌گذارد. روشن پور و آقاجانی (۱۳۹۹)؛ معظمی و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهش خود دریافتند که بین میزان عدم پذیرش در خانواده و محیط اجتماعی رابطه معکوس وجود دارد. به‌عبارتی هر چه میزان پذیرش زندانی از سوی خانواده و محیط اجتماعی پس از آزادی کمتر باشد امکان بازگشت دوباره بیشتر خواهد بود. همچنین نتایج مطالعه‌ای نشان می‌دهد که در فاصله سال‌های ۱۳۶۰ تا ۱۳۸۰ تعداد محکومین دادگاه‌های کشور با حدود ۳۵۶٪ رشد مواجه‌بوده که در این میان، تعداد زنان محکوم در این دوره حدود ۴۵ برابر رشد داشته‌است (سراج زاده و نوربخش، ۱۳۸۷). از طرف دیگر بررسی پیشینه کیفری در زندان نشان‌دهنده بالا بودن میزان بازگشت زندانیان حدوداً ۷۰ درصد به جرم‌هاست. این درحالی‌است که در این میان زنان نیمی از جامعه را تشکیل داده‌اند، بنابراین شناخت نیازها و ویژگی‌های روانی، عاطفی و توانایی ایشان در ابعاد اجتماعی و اقتصادی اهمیت فراوانی دارد (طغرانکار، ۱۳۸۶) تا بر آن اساس برنامه‌های توانمندسازی از جمله آموزش شکل گیرد، در این میان پرداختن به آموزش مددجویان زن که آسیب‌پذیرترین اقشار جامعه زنان محسوب می‌شوند از اهمیت دوچندانی برخوردار می‌شود.

باعنایت به مطالب فوق و نیز توجه به نتایج حاصل از پژوهش لاریجانی و علیمردانی (۱۳۹۸) در خصوص ضرورت توجه به آموزش مددجویان زن و همچنین سیاست‌ها و برنامه‌های حاکم بر سازمان زندان‌ها برای توانمندسازی مددجویان زن، پرداختن به امر آموزش زنان و تدوین محتوای آموزشی مناسب، با تبعیت از الگویی بومی دارای اهمیت بالایی است زیرا این زنان دارای شرایط اجتماعی، روحی و روانی خاص به‌دلیل طی دوران محکومیت خود در زندان‌ها هستند. لذا ضرورت دارد با یک نگاه موشکافانه و دقیق با استفاده از روش‌های استاندارد به شناسایی موضوعات موردنیاز و مناسب برای کلیه زندانی‌ها بخصوص مددجویان زن که جامعه هدف این پژوهش هستند پرداخت تا با برنامه‌ای دقیق و مناسب (مبتنی بر نیازها) نسبت به طراحی دوره‌های آموزشی و به طبع تدوین محتوای لازم اقدام شود. امر مهمی که طبق بررسی‌های انجام‌شده، تاکنون مغفول مانده است و منجر به کاهش جامعیت و کیفیت

محتوای موجود آموزش مددجویان زن شده است. آموزش افراد به ایجاد شایستگی در آن‌ها کمک می‌کند، به شرطی که براساس نیاز واقعی آنان طراحی و اجرا شود.

در تأکید به امر آموزش در زندان‌ها بند پ از ماده ۷ آئین‌نامه سازمان زندان‌ها ابلاغی ۱۴۰۰/۰۲/۲۸ تأکید دارد: «واحد اصلاح و تربیت به منظور اجرای برنامه‌های اصلاح و تربیت، مدیریت و برنامه‌ریزی در امور آموزشی، فرهنگی، تربیتی، مذهبی، هنری، ورزشی، حرفه‌آموزی و اشتغال باهدف باز اجتماعی کردن، توانمندسازی زندانیان و حمایت مادی و معنوی از آن‌ها و مانند آن فعالیت کند» و از سوی دیگر ماده ۶۲ همین آئین‌نامه تأکید دارد «رئیس مؤسسه یا با تفویض وی، مسئول واحد امور قضایی یا مسئول بخش تشخیص، روزانه در ابتدای وقت اداری با زندانیان تازه‌وارد ملاقات می‌کند و با تفهیم حقوق و تکالیف زندانیان سایر ضوابط و مقررات را به نحو فردی یا گروهی و متناسب با وضعیت تحصیلی و سنی به آن‌ها آموزش می‌دهد. این آموزش از طرق مختلف مانند نمایش فیلم، نصب بنر، تهیه و توزیع جزوه‌های آموزشی ارائه می‌شود». همچنین ماده ۷۹ آئین‌نامه فوق سازمان را مکلف کرده است تا همه زندانیان و مددجویان از دوره‌های آموزشی تخصصی و تفکیکی و برنامه‌های متنوع فرهنگی و تربیتی و مانند آن برخوردار شوند.

باتوجه به موارد ذکر شده بدیهی است تمرکز بر تولید محتوای آموزشی در زندان از اولویت‌های مهم متولیان آن محسوب می‌شود. در این راستا پژوهش پیش روی در نظر دارد الگوی محتوای آموزشی خاص مددجویان زن را که گروهی از جامعه زندانیان محسوب می‌شوند را تدوین کند. به این منظور، محتوای آموزشی از دیدگاه خبرگان سازمانی و مددجویان زن در قالب مضامین فراگیر، مضامین سازمان‌دهنده و مضامین پایه؛ شناسایی شد و مورد تحلیل قرارگرفت و درنهایت با استفاده از یافته‌ها الگوی محتوای آموزشی مددجویان زن معرفی شد.

روش پژوهش

رویکرد پژوهش حاضر اکتشافی است و باتوجه به هدف، کاربردی و از نظر داده در زمره پژوهش‌های کیفی از نوع تحلیل مضمون به شیوه استقرایی است که در آن ضمن بررسی اسناد و مدارک، جهت تحلیل مضمون مصاحبه‌های پیاده‌شده توسط پژوهشگر تحلیل شده است. به منظور پاسخ به پرسش‌های پژوهش، فرایند تحلیل محتوا بر مبنای طبقه‌بندی مضمون از دیدگاه اترید استرلینگ (۲۰۰۱) به سه شکل فراگیر، سازمان‌دهنده و پایه انجام شد.

در ادامه زندان‌های استانی در ۴ منطقه جغرافیای کشور به‌عنوان جامعه هدف که همگی دارای بند نسوان با جمعیت قابل قبول بالای ۵۰ نفر بودند انتخاب شدند. مددجویان زن، روسای این زندان‌ها به همراه معاونین، کارشناسان و مراقبین زندان‌های تهران، اهواز، کرمان و تبریز جامعه مورد مطالعه بودند. در بخش مطالعه اسنادی نیز تا حد امکان تمامی اسناد بالادستی، قوانینی، آئین‌نامه‌ها، دستورالعمل‌ها و همچنین مدارک مربوط به نحوه اجرای برنامه‌های آموزش و توانمندسازی زندانیان بخصوص مددجویان زن طی هماهنگی‌های لازم با مدیران سازمان زندان‌ها جمع‌آوری و مورد مطالعه قرار گرفت.

شیوه انتخاب مشارکت‌کنندگان در مورد مددجویان زن به روش تصادفی ساده با در نظر گرفتن تنوع در وضعیت تأهل، سن، مدرک تحصیلی، نوع جرم و مجازات و دارای فرزند همراه یا بیرون از زندان و همچنین بدون فرزند می‌شد البته زندانیان واجد شرایط داوطلب در اولویت مصاحبه بودند. شیوه انتخاب مشارکت‌کنندگان در مورد کارشناسان و مراقبین زندان به صورت عمدی بود که در پی آن کارشناسان و خبرگان مورد نظر با مشورت رئیس زندان و بر اساس میزان اشراف و آگاهی نسبت به موضوع و البته آمادگی خود فرد انتخاب شدند، هر ۴ نفر رئیس زندان نیز جز مشارکت‌کنندگان بودند.

جدول ۱. مشخصات مشارکت‌کنندگان

گروه کانونی/نفر	مشارکت‌کنندگان به تفکیک تکنیک جمع‌آوری اطلاعات/فراوانی		زندان مورد مطالعه
	روسای زندان/نفر	زنان زندانی/نفر	
۷	۱	۵	تبریز
۶	۱	۱۰	اهواز
۷	۱	۱۱	تهران
۱۱	۱	۱۱	کرمان
۳۱	۴	۳۷	جمع

ابزار پژوهش

جهت جمع‌آوری اطلاعات از بحث گروهی متمرکز (FGD) با خبرگان و کارشناسان زندان (با لحاظ کردن تنوع شغلی) و همچنین مصاحبه‌های عمیق با رؤسای زندان و مصاحبه نیمه ساختاریافته با تعدادی از مددجویان زن استفاده شد. به این منظور پژوهشگر پس از اخذ مجوزهای لازم و هماهنگی با مسئولین ذی‌ربط به همراه دستیار خود در زندان‌های مورد مطالعه حضور پیدا کرد و نسبت به

جمع‌آوری اطلاعات موردنیاز مبادرت کرد. مدت‌زمان مصاحبه با افراد بین ۲۵ تا ۹۰ دقیقه بود و طی ۳ ماه مصاحبه‌ها تکمیل و جمع‌آوری شد. برای تأمین روایی و پایایی از روش لینکلن و گوبا (۱۹۸۵) که مشتمل بر شاخص‌های چهارگانه قابلیت اعتبار، قابلیت ثبات، قابلیت تائید پذیری و قابلیت انتقال‌پذیری است، استفاده شد. برای کسب قابلیت اعتبار؛ تلاش شد تا مشارکت‌کنندگان با حداکثر تنوع تجربیات انتخاب شوند، لذا هم از مدیران، کارشناسان زندان و نیز زندانیان استفاده شد. نمونه‌گیری تا رسیدن داده‌ها به حد اشباع ادامه یافت. لازم به ذکر است که زندانیان مورد مطالعه علاقه خاصی برای انجام مصاحبه با تیم پژوهش نشان می‌دادند و نیاز به متقاعدسازی برای مصاحبه احساس نشد؛ و نیز به منظور روایی محتوی از پانل خبرگان (تیم پژوهش) برای حمایت از تولید مفهوم یا موضوعات مضامین و نیز بازبینی توسط مشارکت‌کننده‌ها استفاده شد. به این منظور متن مصاحبه و کدهای استخراج‌شده تا حد امکان به مشارکت‌کنندگان ارائه شد و آن‌ها درباره صحت و سقم آن اظهار نظر می‌کردند و در شرایط داشتن هرگونه مغایرت، مرلتب مورد توجه و بررسی قرار می‌گرفت. همچنین پژوهشگر مواردی را که مبهم بود یا منظور مشارکت‌کننده به درستی درک نمی‌شد از طریق تماس تلفنی و ایمیل شفاف‌سازی کرد.

به منظور دست‌یابی به قابلیت ثبات؛ از حسابرسی تحقیق یعنی بررسی دقیق داده‌ها توسط یک ناظر خارجی جهت افزایش میزان ثبات پژوهش استفاده شد. برای دستیابی به قابلیت تأییدپذیری، فرایند انجام کار در اختیار چند تن از مدیران سازمان زندان‌ها و خبرگان آشنا با موضوع پژوهش قرار داده شد تا صحت نحوه انجام پژوهش تأیید شود. در آخر برای سنجش قابلیت انتقال‌پذیری؛ پژوهشگر تلاش کرد با ارائه یافته‌های غنی و دقیق همراه با نقل قول‌های مناسب، قابلیت انتقال‌پذیری را افزایش دهد.

شیوه اجرای پژوهش

پس از پیاده‌سازی مصاحبه‌ها، با اجرای فرایند تحلیل مضمون، شبکه مضامین رضایت بخشی در قالب جدول مضامین ابتدایی تهیه شد و مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفت. حاصل آن منجر به استخراج مفاهیم آموزشی و با تلفیق و ادغام مفاهیم و نیز طبقه‌بندی آن‌ها مضامین پایه، سازمان‌دهنده و فراگیر از منظر مددجویان زن، مراقبین و کارشناسان زندان و نیز رؤسای زندان شد که به تفصیل در جداول شماره ۲، ۳ و ۴ آمده است.

یافته‌ها

محتوای آموزشی از دیدگاه مددجویان زن

در سطح یکم محتوای آموزشی، فرایند تحلیل مضامین طبق جدول شماره ۲ بیانگر این است که ۳۴ مضمون پایه مشترک به ۹ مضمون سازمان‌دهنده اصلی شامل: مهارت زندگی، مهارت ارتباط، انتظارات نقشی، سلامت روان، بهداشت و درمان، زندگی در زندان، آسیب‌های محیط زندان، دانش حقوقی قضایی و فرهنگی و تربیتی تبدیل شدند. مضامین سازمان‌دهنده استخراج شده نیز به ۴ مضمون فراگیر مهارت اجتماعی، بهداشت و سلامت، آشنایی با زندان، آموزش‌های تکمیلی تبدیل شدند.

جدول ۲. نتایج تحلیل مضامین سطح اول محتوای آموزش مددجویان زن

سطح اول محتوای آموزشی	مضامین فراگیر	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه
محتوای آموزشی زن از دیدگاه مددجویان زن	مهارت زندگی	مهارت ارتباط	سازگاری و قدرت انطباق، ارتباط مؤثر با خانواده، خود برانگیختگی، کنترل ذهن، ارتقاء اعتمادبه‌نفس، مهار و کنترل خشم، خود ایمنی (۷ مضمون)
	مهارت اجتماعی	انتظارات نقشی	مهارت کلامی، مهارت ارتباط فردی و اجتماعی (۳ مضمون)
	بهداشت و سلامت	سلامت روان	فرزند پروری در زندان، همسر داری از درون زندان، حفظ کانون خانوادگی، آموزش مهارت‌های خانوادگی (۴ مضمون)
	بهداشت و سلامت	بهداشت و درمان	آشنایی با علائم بیماری‌های روانی مثل افسردگی، اضطراب (۱ مضمون)
	زندگی در زندان	بهداشت و درمان	بهداشت عمومی در زندان، آشنایی با بیماری‌های واگیردار مثل ایدز و هیپاتیت، پیشگیری از اعتیاد علائم و درمان آن (۳ مضمون)
	آشنایی با زندان	زندگی در زندان	مقررات داخلی زندان و بندها، خود ایمنی (۲ مضمون)
	آشنایی با زندان	زندگی در زندان	حس در بند بودن، انتقال دانش جرم و خلاف، کاهش آستان تحمل، افسردگی فرزندان همراه، عادی شدن غیبت زن در خانواده، افزایش خشونت فرزندان همراه، ازهم‌پاشیدگی کانون خانواده (۷ مضمون)
	آموزش‌های تکمیلی	دانش حقوقی و قضایی	مقررات چک سفته، شرایط توقف اجرای حکم، روند پیگیری پرونده (۳ مضمون)
	آموزش‌های تکمیلی	دانش حقوقی و قضایی	مقررات چک سفته، شرایط توقف اجرای حکم، روند پیگیری پرونده (۳ مضمون)
	آموزش‌های تکمیلی	فرهنگی و	حفظ قرآن، آشنایی با مفاهیم و آموزه‌های قرآنی،

تربیتی احکام، اخلاق اسلامی (۴ مضمون)

نمونه‌ای از مصاحبه‌های مددجویان زن مرتبط با مضامین فراگیر و سازمان‌دهنده در جدول شماره ۳ آورده شده است.

جدول ۳. نمونه‌هایی از مصاحبه‌های مددجویان زن به تفکیک مضامین

نقل قول	عنوان مضمون		کد مصاحبه‌شونده
	سازمان دهنده	فراگیر	
دعوا و درگیری در زندان وجود داد، پس آموزش کنترل خشم و کنترل هیجانات لازم است		مهارت اجتماعی	۳ تهران
آموزش بهداشت فردی مثل استفاده از حمام، مایع دستشویی بعد از استفاده از سرویس، استفاده از وسایل بهداشتی در شرایط خاص، برس و مسواک خود را به کسی ندهند، مرتب کردن محل استراحت و زندگی و...		بهداشت و سلامت	۲ اهواز
زندانیان باید یاد بگیرند اسرار خود را به کسی نگویند، برای کسی درد دل نکنند، از وسایل دیگران بدون اجازه استفاده نکنند و...		آشنایی با زندان	۱ کرمان
آموزش مسائل قضایی برای افرادی که تازه وارد زندان شده اند مثل (فرایند پرونده قضایی در مجامع قضایی، چگونگی پی گیری پرونده، فرصت‌های قضایی و قانونی، نحوه حل و فصل پرونده، نحوه رسیدگی، پیامدهای مثبت و منفی پیگیری قانونی پرونده و ...) ضروری است.		آموزش‌های تکمیلی	۱ تبریز
لازم داریم برای ایجاد بهداشت روانی و برانگیختگی در زندانیان زن، آموزش ایجاد انگیزه، بازآفرینی و کنترل ذهنی در زندان داده شود.	مهارت زندگی		۱ تبریز
به ما یاد بدید چطور از ناامیدی دوری کنیم و چطور می تونیم با زندانی‌ها و مراقبین رفتار کنیم و کارا مونو ازشون پیگیری کنیم کلاس‌هایی در مورد چگونه صحبت کردن، طرز رفتار بزارید	مهارت ارتباط		۵ تهران
دادن ملاقات طولانی مدت به زنان باعث حفظ زندگی خانوادگی می شود، عادی شدن غیبت خانم‌ها از منزل آسیب‌زاست و خانواده غیبت زن را می‌پذیرد و کم‌کم توسط همسر و بچه‌ها فراموش می‌شویم	انتظارات نقشی		۲ تهران
آموزش بهداشت فردی و عمومی به زندانیان، خیلی از زندانیان از ظرف شور به جای دست شور استفاده می‌کنند. علائم مریضی‌های مخصوص زنان و ایدز و	بهداشت و درمان		۶ کرمان

نقل قول	عنوان مضمون		کد مصاحبه‌شونده
	سازمان دهنده	فراگیر	
هیأتیت رو به ما یاد بدید. من نمی‌توانستم بخوابم هم‌بندی‌ها می‌گن قرص بخوریم خوبه، اما روان‌شناس گفت نه نخور. کتاب به خون حرفاتو بنویس و بعدمی تونی بخوابی. زندانیان باید یاد بگیرند در زندان به‌موقع سخن بگویند، برای کسی پول خرج نکنند، کارت اعتباری خود را به کسی ندهند و هیچ کس قابل اعتماد نیست.	سلامت روان	زندگی در زندان	۸ تهران ۴ اهواز
آموزش خطرات و آسیب‌های زندان به زندانیان زن بخصوص تازه‌واردها از جمله کلاه‌برداری مالی، اغفال دختران جوان توسط افراد دارای خانه فساد، تنش‌های موجود در زندان و دعوها و درگیری زندانیان	آسیب‌های خاص زنان		۱ اهواز
زندانیان باید بدانند چگونه کار پرونده‌ها را پیش ببرند آموزش اون لازم است اونجوری زندانی‌ها آروم ترمی-شن	دانش حقوقی و قضایی		۱۱ تهران
من یه چیز رو اعتراف کنم، صادقانه. من خیلی از غسل‌ها رو بلد نبودم. اینجا [در کلاس‌های احکام] یاد گرفتم. واقعاً عالی بود. برای زندانیان کلاس آموزش اخلاق گذاشته شود چون خیلی دروغ می‌گویند	فرهنگی و تربیتی		۱۱ و ۱۰ کرمان

محتوای آموزشی از دیدگاه معاونین و کارشناسان زندان

تحلیل یافته‌های حاصل از گروه‌های کانونی با کارشناسان و معاونین زندان در ۴ زندان جامعه هدف در سطح دوم محتوای آموزشی، طبق جدول شماره ۴ بیانگر این است که ۳۷ مضمون پایه مشترک به ۷ مضمون سازمان‌دهنده اصلی شامل: مهارت زندگی، مهارت ارتباط، انتظارات نقشی، بهداشت و درمان، زندگی در زندان، آسیب‌های محیط زندان، اطلاعات حقوقی تبدیل شدند. مضامین سازمان‌دهنده استخراج‌شده نیز به ۴ مضمون فراگیر مهارت اجتماعی، بهداشت و سلامت، آشنایی با زندان و دانش حقوقی - قضایی تبدیل شدند.

جدول ۴. نتایج تحلیل مضامین سطح دوم محتوای آموزش مددجویان زن

مضمین پایه	مضامین سازمان دهنده	مضامین فراگیر	سطح دوم محتوای آموزشی
کنترل خشم، جامعه‌پذیری و سازگاری، اعتماد به نفس، مهارت حل مسئله، روش تصمیم‌گیری، کنترل استرس، آموزش عزت‌نفس، مهارت نه گفتن، سبک زندگی، خودشناسی، کنترل هیجان و همدلی، آموزش تفکر، آموزش تمرکز به زمان حال (۱۳ مضمون)	مهارت زندگی	مهارت اجتماعی	محتوای آموزش مددجویان زن از دیدگاه کارشناسان و معاونین زندان
مهارت ارتباط مؤثر (۳ مضمون)	مهارت ارتباط		
فرزند پروری در زندان، همسر داری از درون زندان، (۲ مضمون)	انتظارات نقشی		
آشنایی با بهداشت عمومی، بیماری‌های خاص زنان، آشنایی با بیماری‌های مزمن، آشنایی با بیماری‌های غیر واگیر و درمان آن‌ها مثل سرطان، آشنایی با بیماری‌های واگیردار مثل کرونا و جلوگیری از همه‌گیری آن (۵ مضمون)	بهداشت و درمان	بهداشت و سلامت	
معرفی متولیان زندان، قوانین و تکالیف زندان، حمایت‌های بعد از زندان از زندانیان و خانواده‌های آن‌ها، حقوق اولیه زندانی، برنامه‌ریزی برای اوقات فراغت، روش سپری کردن اوقات فراغت (۶ مضمون)	زندگی در زندان	آشنایی با زندان	
جدایی از خانواده، ناراحتی جسمی ناشی از سایکوز، ضرورت توجه به آرامش روحی زنان زندانی، تحت نفوذ بودن زنان، ویژگی زنانه، (۵ مضمون)	آسیب‌های خاص مددجویان زن		
اطلاعات حقوقی نامناسب، فرایند قضایی، روند پیگیری پرونده (۳ مضمون)	دانش حقوقی- قضایی	اطلاعات حقوقی	

نمونه‌ای از مطالب بیان شده در گروه‌های کانونی توسط کارشناسان و مراقبین زندان، مرتبط با مضامین فراگیر و سازمان دهنده در جدول شماره ۵ آورده شده است.

جدول ۵. نمونه‌هایی از مصاحبه گروه کانونی (کارشناسان و مراقبین زندان) به تفکیک مضامین

نقل قول	عنوان مضمون		گروه کانونی
	سازمان دهنده	فراگیر	
خانم‌ها بیشتر تحت تأثیر همسر، پدر، مادر جرم می‌کنند و آموزش مهارت نه گفتن برای خانم‌ها ضروری است.		مهارت اجتماعی	کرمان

آموزش بهداشت فردی و جمعی و آموزش زندگی در محیط‌های جمعی و برای مثال استفاده از چشم‌بند و گوش بند لازم است	بهداشت و سلامت	اهواز
تمام مقررات زندان به زندانی در روز نخست گفته شود و تأکید شود کرد که زندگی در زندان زندگی در موقعیت بحرانی است و واقعیت زندان تشریح شود مثل آسیب‌های زندان. حلقه مفقوده در زندان، آن چیزی است که زندانی برای زندگی در زندان باید بداند ...	آشنایی با زندان	کرمان و تهران
حلقه مفقوده در زندان، آن چیزی است که زندانی برای زندگی در زندان باید بداند ... گذراندن اوقات فراغت در زندان از اهمیت زیادی برخوردار است و اوقات فراغت همدلانه بسیار مفید است یعنی روش گذراندن اوقات فراغت را با میل خود انتخاب کنند و در این خصوص آموزش ببینند.	پرورشی	تهران
آموزش ۱۰ مهارت زندگی برای آن‌ها ضروری است. برای خانم‌های زندانی علاوه بر نیازهای آموزشی مردان، آموزش مهارت نه گفتن و خودآگاهی ضروری است.	مهارت زندگی	تبریز و اهواز
آموزش مهارت‌های ارتباط کلامی و غیرکلامی به خصوص با سایر زندانیان اهمیت زیادی دارد.	مهارت ارتباط	اهواز
برون‌ریزی عاطفی زنان به لحاظ تفاوت عاطفی در بین زنان بیشتر از مردان است، از مجازات جایگزین به جای زندان برای زنان استفاده شود. مشکلات زنان بیشتر از ناحیه مردان است و درگیری احساسی زیاد دارند.	انتظارات نقشی	تهران و اهواز
از آموزش‌های مربوط به بیماری‌های زنان غافل شدیم، عقب‌نشینی کردیم. سرطان‌های زنان را نادیده داریم می‌گیریم. نگاهی به بیماری‌های بدخیمی و کنسر برست (سرطان سینه) نداریم	بهداشت و درمان	کرمان
از نکاتی که به زندانیان گفته می‌شود این است که روی تخت هم نخوابند، فاشق و بشقاب خود را به کسی ندهند، باهم حمام نروند، زیاد باکسی در اینجا دوستی نکنند و ارتباط صمیمی و نزدیک برقرار نکنند، از پرونده هم چیزی نگویند.	زندگی در زندان	تبریز
جدایی از خانواده برای زندانیان زن بزرگ‌ترین آسیب است و باید به آن‌ها آموزش‌های لازم در مورد کاهش این مشکل را داد.	آسیب خاص زنان	اهواز
آموزش کلاسیک حقوقی نیاز ندارند بلکه آموزش در مورد تکرار جرم انظر حقوقی گفته شود، هیچ کدام از زندانیان ما آگاهی از جرم را حتی ندارند و مجازات یک جرم را نمی‌دانند چیه.	اطلاعات حقوقی - قضایی	اهواز و کرمان

محتوای آموزشی از دیدگاه رؤسای زندان

تحلیل یافته‌های حاصل از مصاحبه با رؤسای زندان در ۴ زندان جامعه هدف در سطح سوم محتوای آموزشی، طبق جدول شماره ۶ بیانگر این است که ۱۹ مضمون پایه مشترک به ۸ مضمون سازمان‌دهنده اصلی شامل: مهارت زندگی، مهارت ارتباط، انتظارات نقشی، سلامت روان، بهداشت و درمان، زندگی در زندان، آسیب‌های محیط زندان، اطلاعات حقوقی تبدیل شدند. مضامین سازمان‌دهنده استخراج شده نیز به ۴ مضمون فراگیر مهارت اجتماعی، بهداشت و سلامت، آشنایی با زندان، اطلاعات حقوقی تبدیل شدند.

جدول ۶. نتایج تحلیل مضامین سطح سوم محتوای آموزش (رؤسای زندان)

مضامین پایه	مضامین سازمان دهنده	مضامین فراگیر	سطح سوم محتوای آموزشی
آموزش افزایش آستانه تحمل، خودشناسی، امید به زندگی و نشاط (۳ مضمون)	مهارت زندگی		محتوای آموزش مددجویان زن از دیدگاه رؤسای زندان
مهارت ارتباط فردی و اجتماعی مؤثر (۲ مضمون)	مهارت ارتباط	مهارت اجتماعی	
فرزند پروری در زندان، همسر داری از درون زندان، (۲ مضمون)	انتظارات نقشی		
آشنایی با بهداشت عمومی، بیماری‌های خاص زنان، آشنایی با بیماری‌های مزمن و غیر واگیر و واگیردار و درمان آن‌ها (۴ مضمون)	بهداشت و درمان	بهداشت و سلامتی	
اجرای دین درمانی و آموزش‌های دینی و اخلاقی (۳ مضمون)	سلامت روان		
قوانین و تکالیف زندان (۱ مضمون)	زندگی در زندان	آشنایی با زندان	
طرد اجتماعی و خانوادگی و عدم پذیرش آن‌ها، التزام به ارتباط با خانواده (۲ مضمون)	آسیب‌های خاص زنان زندانی		
قوانین حقوقی و کیفری، آگاهی از جرائم مربوط به مواد و مجازات آن‌ها (۲ مضمون)	دانش حقوقی و قضایی	اطلاعات حقوقی	

نمونه‌ای از مطالب بیان شده در مصاحبه با رؤسای زندان، مرتبط با مضامین استخراج شده در سطوح مهارت اجتماعی، بهداشت و سلامت، آشنایی با زندان و اطلاعات حقوقی در جدول شماره ۷ آورده شده است.

جدول ۷. نمونه‌هایی از مصاحبه با رؤسای زندان به تفکیک مضامین

نقل قول	عنوان مضمون		مصاحبه - شونده
	سازمان دهنده	فراگیر	
امیدواری در زنان خیلی کم است و آموزش امید به زندگی و نشاط مفید است		مهارت اجتماعی	تبریز
دین درمانی در مورد آن‌ها بسیار تأثیرگذار است...		بهداشت و سلامت	تبریز
آشنایی با متولیان زندان بخصوص رابط قضایی و چگونگی دسترسی و طرح مشکلات با آن‌ها لازم است		آشنایی با زندان	کرمان و تهران
عواقب جرائم حتماً باید آموزش داده شود (مجازات‌ها)		دانش حقوقی	اهواز

تبریز و اهواز	مهارت زندگی	امیدواری در زنان خیلی کم است و آموزش امید به زندگی و نشاط مفید است
تهران	مهارت ارتباط	آموزش مهارت ارتباط کلامی و غیرکلامی بخصوص باهم بندها و کارکنان مهم است زیرا تعداد قابل توجهی از درگیری بین زندانیان به دلیل عدم رعایت است برای زنان برقراری ارتباط با خانواده بسیار حیاتی است، شناخت موقعیت و ارزش های خود مثلاً به خاطر بچه هایشان هم که شده حاضر نشوند دوباره به زندان بیایند
تهربز و اهواز	انتظارات نقشی	آموزش بهداشت عمومی و علائم و پیشگیری از بیماری های واگیر دارد و غیر واگیردار بخصوص بیماری های خاص زنان ضروری است اما نباید اطلاعات از حدی بالاتر رود زیرا باعث سوءاستفاده می شود
کرمان	بهداشت و درمان	آموزش های دینی و اخلاقی و اشتغال برای زنان زندانی دارای اهمیت است بخصوص دین درمانی در مورد زندانیان زن بسیار تأثیرگذار است
تهربز	سلامت روان	آموزش افزایش آستانه تحمل، قوانین و مقررات زندان، آشنایی با روش های بیان درخواست و مشکلات خود به مسئولین زندان ضروری است
تهربز و اهواز	زندگی در زندان	خانم ها مظلوم واقع شده اند و پذیرش اجتماع و خانواده در مورد مددجویان زن پس از آزادی و در زمان حبس حتی خیلی کمتر از مردان است.
کرمان	آسیب خاص زنان	
تهران	دانش حقوقی-قضایی	عواقب جرائم حتماً باید آموزش داده شود (مجازات ها)

در پاسخ به سؤال اصلی پژوهش، مبنی بر الگوی محتوای آموزشی مددجویان زن چگونه است؟

یافته های زیر به دست آمد:

نتایج حاصل از تحلیل یافته ها نشان داد این الگو دارای ۵ بعد (مهارت اجتماعی، بهداشت و سلامت، آشنایی با زندان، اطلاعات حقوقی و پرورشی) و ۹ مؤلفه (مهارت زندگی، مهارت ارتباط، انتظارات نقشی، بهداشت و درمان، سلامت روان، زندگی در زندان، آسیب های خاص زنان زندانی، دانش حقوقی-قضایی و فرهنگی- تربیتی) و ۶۶ زیرمؤلفه است. این نتایج در جدول شماره ۸ نشان داده شده است.

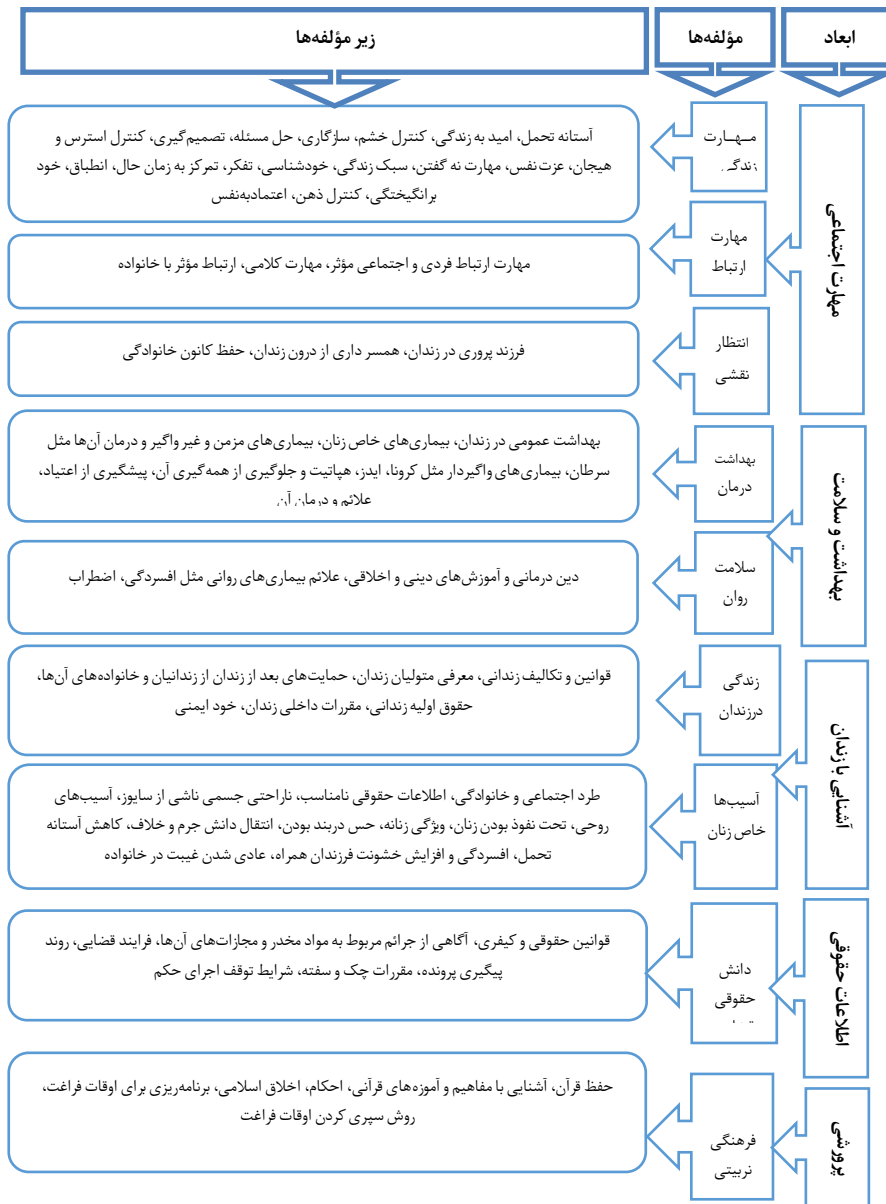
جدول ۸. جمع‌بندی مضامین محتوای آموزشی در سه سطح

تعداد مضامین پایه	مضامین پایه	مضامین سازمان دهنده	مضامین فراگیر
۱۸	آموزش افزایش آستانه تحمل، امید به زندگی و نشاط، کنترل خشم، جامعه‌پذیری و سازگاری، مهارت حل مسئله، روش تصمیم‌گیری، کنترل استرس، آموزش عزت‌نفس، مهارت نه گفتن، سبک زندگی، خودشناسی، کنترل هیجان و همدلی، آموزش تفکر، آموزش تمرکز به زمان حال، قدرت انطباق، خود برانگیختگی، کنترل ذهن، ارتقاء اعتماد به نفس،	مهارت زندگی	مهارت اجتماعی
۴	مهارت ارتباط فردی و اجتماعی مؤثر، مهارت کلامی، ارتباط مؤثر با خانواده	مهارت ارتباط	
۳	فرزند پروری در زندان، همسر داری از درون زندان، حفظ کانون خانوادگی،	انتظارات نقشی	
۵	آشنایی با بهداشت عمومی در زندان، بیماری‌های خاص زنان، آشنایی با بیماری‌های مزمن و غیر واگیر و درمان آن‌ها مثل سرطان، آشنایی با بیماری‌های واگیردار مثل کرونا، ایدز، هپاتیت و جلوگیری از همه‌گیری آن، پیشگیری از اعتیاد، علائم و درمان آن	بهداشت و درمان	بهداشت و سلامت
۲	آموزش دین درمانی و آموزش‌های دینی و اخلاقی، آشنایی با علائم بیماری‌های روانی مثل افسردگی، اضطراب	سلامت روان	
۶۸	قوانین و تکالیف زندانی، معرفی متولیان زندان، حمایت‌های بعد از زندان از زندانیان و خانواده‌های آن‌ها، حقوق اولیه زندانی، مقررات داخلی زندان و بندها، خود ایمنی	زندگی در زندان	
۱۶	طرد اجتماعی و خانوادگی و عدم پذیرش آن‌ها، التزام به ارتباط با خانواده، اطلاعات حقوقی نامناسب، جدایی از خانواده، ناراحتی جسمی ناشی از سایکوز، آسیب‌های روحی مددجویان زن، تحت نفوذ بودن زنان، ویژگی زنانه، حس دریند بودن، انتقال دانش جرم و خلاف، کاهش آستان تحمل، افسردگی فرزندان همراه، عادی شدن غیبت زن در خانواده، افزایش خشونت فرزندان همراه، ازهم‌پاشیدگی کانون خانواده	آسیب‌های خاص زنان زندانی	آشنایی با زندان
۶	قوانین حقوقی و کیفری، آگاهی از جرائم مربوط به مواد و مجازات‌های آن‌ها، فرایند قضایی، روند پیگیری پرونده، مقررات چک و سفته، شرایط توقف اجرای حکم	دانش حقوقی - قضایی	اطلاعات حقوقی

تعداد مضامین پایه	مضامین پایه	مضامین سازمان دهنده	مضامین فراگیر
۶	حفظ قرآن، آشنایی با مفاهیم و آموزه‌های قرآنی، احکام، اخلاق اسلامی، برنامه‌ریزی برای اوقات فراغت، روش سپری کردن اوقات فراغت	فرهنگی- تربیتی	پرورشی

بحث و نتیجه‌گیری

بدون شک ورود به دنیای ناشناخته زندان، به‌ویژه برای زنانی که تجربه نخست زندانی شدن آن‌ها است، ممکن است پرتش، استرس‌زا و آسیب‌زا باشد و موجبات کاهش سلامت روان آن‌ها را فراهم آورد. بازپروری مجرمان زندانی و اصلاح رفتار آنان در ایجاد مصونیت هر چه بیشتر زندانیان در برابر آسیب‌پذیری‌های اخلاقی و پیشگیری از ارتکاب دوباره جرم اهمیت فوق‌العاده‌ای دارد. به‌خصوص آنکه پژوهشگران از جمله زارعی پور و همکاران (۱۳۹۶) نشان دادند با توجه به پایین بودن سلامت معنوی مددجویان زن و ارتباط آن با شدت جرم، لازم است سیاست‌های ارتقای سلامت معنوی در زندانیان که منطبق بر شواهد نیز باشد، به‌کارگرفته‌شود تا به‌دین طریق هم دیگر ابعاد سلامت زندانیان ارتقا یابد و هم از وقوع دوباره‌ی جرم پیشگیری شود. از این‌رو روی توجه به مددجویان زن، به‌علت ویژگی‌های جسمی و روحی خاص زنانه و نقش‌های اجتماعی چون مادری و همسری، از حساسیت‌های بیشتری برخوردار است و به یاری بیشتری برای سپری کردن دوران محکومیت و پس‌از آن، بازسازگاری اجتماعی نیاز دارند. در این راستا یکی از وظایف کارکنان شاغل در مؤسسه کیفری، آموزش حقوق و تکالیف قانونی محکومان و متهمان و تفهیم مستمر این حقوق و تکالیف به افراد تازه‌وارد است. تدوین محتوای آموزشی متناسب با نیاز مددجویان زن می‌تواند کمک شایان توجهی به آن‌ها در سپری کردن دوران محکومیت و ورود به دنیای جدید و ناشناخته زندان داشته‌باشد. با عنایت به مطالب فوق هدف پژوهش حاضر طراحی الگوی محتوای آموزشی برای مددجویان زن بود. همان‌گونه که در شکل شماره ۱ آورده‌شده‌است محتوای آموزشی مددجویان زن شامل ۵ بعد، ۹ مؤلفه و ۶۶ زیر مؤلفه است؛ بنابراین پژوهش حاضر تلاش کرد یک الگوی مفهومی مناسب برای تدوین محتوای آموزشی مددجویان زن ارائه کند.

شکل ۱. الگوی مفهومی

همان‌گونه که در شکل شماره ۱ آمده‌است در الگوی فوق بعد «مهارت اجتماعی» با ۲۵ مضمون پایه در رتبه نخست نسبت به سایر ابعاد قرار دارد و می‌توان نتیجه گرفت در طراحی محتوای آموزشی مددجویان زن می‌بایست بر مهارت‌های اجتماعی تأکید بیشتری شود؛ این یافته‌ها نتایج پژوهش سامری (۱۳۹۶) را مورد تأیید قرار داده‌است وی نشان داد آموزش تغییر نگرش زندانیان زن، آموزش خودآگاهی،

اصلی‌ترین کارها جهت رسیدن و تقویت توانمندسازی زنان در بند زندان است. از سوی دیگر در همین بعد مؤلفه مهارت زندگی با ۱۸ مضمون پایه در بالاترین رتبه مؤلفه‌های این بعد قرار دارد. توجه به مؤلفه آموزش مهارت زندگی توسط هر سه گروه مورد مطالعه (مددجویان زن، روسای زندان و مراقبین و کارشناسان زندان) تأکید ویژه شده بود. همچنین این یافته‌ها مؤید نتایج حاصل از پژوهش فرح نژاد، محمدی و خرسندی (۱۳۹۹) مبنی بر اهمیت آموزش مهارت‌های زندگی و تأثیر آن بر کاهش رفتارهای نابهنجار و پرخطر در زندانیان است. مؤلفه‌های دیگر این بعد از جمله انتظارات نقشی بخصوص نقش مادری توسط پژوهش بلدوین (۲۰۱۸) مورد تأیید است. وی نشان داد، احساسات مادران و نقش مادری در فضای زندان تحت تأثیر قرار می‌گیرد و آسیب‌های عاطفی و آشفتگی احساس شده توسط مادران و اختلال در روابط مادر و فرزند برای مددجویان زن اجتناب‌ناپذیر است. از سوی دیگر جوهانستون (۲۰۰۶) نیز نشان داد این رابطه در دو سطح کوتاه‌مدت و بلندمدت تحت تأثیر قرار می‌گیرد. تمایل به رفتار بزهکارانه در میان فرزندان، تضعیف کنترل فرزندان و اقتدار خانواده، در بلندمدت و احساس خجالت، انزوای اجتماعی، تضعیف تعلق خاطر به والدین و افزایش خطر سوءاستفاده از کودکان در کوتاه‌مدت دیده شده است. همچنین معظمی، شیرو و صالحی (۱۳۹۴) نیز دریافتند که هر چه میزان پذیرش زندانی از سوی خانواده و محیط اجتماعی پس از آزادی کمتر باشد امکان بازگشت مجدد بیشتر خواهد بود. روشن پور و آقاجانی (۱۳۹۹) نیز نشان دادند رابطه معناداری بین طرد اجتماعی و بازگشت به زندان وجود دارد. یافته‌های پژوهش حاضر نیز به طرد اجتماعی و خانوادگی به‌عنوان یکی از آسیب‌های مهم اشاره دارد.

بعد دیگر که به لحاظ فراوانی مضامین پایه در رتبه دوم قرار دارد، بعد «آشنایی با زندان» است. بدون شک برای ورود به هر محیط جدید و ناآشنایی نیاز به دریافت یکسری اطلاعات موثق و قابل استناد است. مصاحبه‌شوندگان نیز تأکید داشتند دادن اطلاعات مناسب در مورد زندگی در زندان، شرایط و آسیب‌های آن، تأثیر قابل توجهی بر سلامت روان مددجویان زن دارد. این در حالی است که ماده ۶۲ آئین‌نامه سازمان زندان‌ها ابلاغی سال ۱۴۰۰ نیز در تأکید این موضوع آورده است: مسئولین زندان، روزانه در ابتدای وقت اداری با زندانیان تازه‌وارد ملاقات بکنند و با تفهیم حقوق و تکالیف زندانیان اعم از ضوابط امنیتی، بهداشتی، رفاهی و انضباطی و مانند آن نسبت به آموزش و آگاه‌سازی زندانیان به‌طور مستمر اقدام نمایند. همچنین در طول دوره از طرق مختلف مانند نمایش فیلم، نصب بنر، تهیه و توزیع جزوه‌های آموزشی مقررات و حقوق و تکالیف زندانیان به آن‌ها یادآوری گردد. همچنین بندت ماده ۱۰۹

نیز به‌صراحت اشاره دارد که: به‌منظور آموزش، ترویج و رعایت حقوق متهمان بازداشتی و زندانیان، معاونت سلامت اصلاح و تربیت می‌بایست نسبت به تهیه کتابچه راهنما متضمن حقوق و تکالیف قانونی زندانی و قرار دادن آن در اختیار زندانی اقدام نماید. البته در این بعد مؤلفه آسیب‌های زندان با ۱۸ مضمون پایه در رتبه برتر قرار دارد؛ که این امر حاکی از اهمیت آموزش آسیب‌های زندان به زندانیان دارد. این آسیب‌ها را می‌توان به آسیب‌های محیط داخل زندان و آسیب‌های وضعی ناشی از زندانی شدن دسته‌بندی کرد.

بعد سوم الگو به لحاظ تعداد مضامین پایه (۷ مضمون پایه)، بعد «بهداشت و سلامت» است. این بعد دارای دو مؤلفه بهداشت و درمان و سلامت روان است؛ که مؤلفه بهداشت و درمان با ۵ مضمون پایه از اهمیت بیشتری برخوردار است. با توجه به زندگی در محیط بسته و ارتباط تنگاتنگ زندانیان با یکدیگر زیر مؤلفه بهداشت عمومی و آشنایی با بیماری‌های واگیردار به‌خصوص در دوران شیوع بیماری کرونا از درجه اهمیت بیشتری برخوردار شود و حتی خود زندانیان به لزوم آموزش آن توسط متولیان حوزه بهداشت و سلامت زندان و رعایت آن از سوی کلیه زندانیان تأکید بسیاری داشتند. زیر مؤلفه بعدی این بعد، سلامت روان با ۲ مضمون پایه است. وجود مشکلات مربوط به سلامت روان در زندانیان توسط پژوهش‌مظاهری و همکارانش (۱۳۹۰) نیز مورد تأیید قرار گرفته است که باید توسط مسئولین زندان مدنظر قرار گیرد زیرا عدم توجه به آن ضمن ایجاد اختلالات قابل توجه در فرایند زندان بانی، در درازمدت می‌تواند منجر به آسیب جدی به سلامت جسمی بیمار زندانی و سایر هم‌بندان آن شود. نکته قابل توجه دیگر در مورد زیر مؤلفه سلامت روان این است که اکثر افراد جامعه هدف بخصوص رؤسا و مراقبین و کارشناسان زندان بر این تأکید داشتند که کمک گرفتن از آموزه‌های قرآنی، مباحث اخلاق اسلامی و به‌طور کلی دین‌درمانی می‌تواند در حفظ و ارتقاء سلامت روان زندانیان و افزایش امید به زندگی آن‌ها بسیار تأثیرگذار باشد، لیکن توجه به این نکته حائز اهمیت است که این آموزش‌ها بعد از مدتی برای زندانیانی که زمان محکومیت طولانی دارند تکرار می‌شود، لذا بکر بودن مطالب متناسب با شرایط زندانیان از اهمیت بسیاری برخوردار است.

ابعاد دیگر الگو به ترتیب اطلاعات حقوقی و پرورشی هر یک با ۶ مضمون پایه هستند. در بعد اطلاعات حقوقی جامعه هدف بر دانش حقوقی - قضایی تأکید داشت و از این‌بین نیز فرایند قضایی پیگیری پرونده و شرایط توقف اجرای حکم مدنظر بود. این در حالی است که مدیران و کارشناسان زندان بر این باور بودند که آگاهی از شرایط پرونده قضایی و نیز روند رسیدگی و پیگیری آن تأثیر قابل توجهی

در سلامت و بهداشت روان مددجویان زن دارد. در بعد پرورشی به‌عنوان آخرین بعد الگو، مؤلفه فرهنگی-تربیتی از اهمیت بیشتری برخوردار بود. در این بعد نیز حفظ قرآن، آشنایی با مفاهیم و آموزه‌های قرآنی، احکام، اخلاق اسلامی و در کنار آن‌ها برنامه‌ریزی مناسب برای سپری کردن اوقات فراغت دارای اهمیت بود.

در انتها می‌توان گفت هرچند ماهیت پژوهش در زندان به لحاظ مسائل امنیتی و قوانین محدودکننده حاکم بر این جوامع و ضرورت اخذ مجوزهای سازمانی برای تعامل با مشارکت‌کنندگان، زمان‌بر و گاهی فرسایشی است لیکن کاربردی بودن نتایج حاصل می‌تواند امیدبخش باشد. به‌خصوص در مورد این پژوهش که اجرای نتایج آن می‌تواند در توانمندسازی مددجویان زن اثرگذار باشد. درنهایت می‌توان نتیجه گرفت که مهم‌ترین محتوا از نظر جامعه هدف مربوط به مهارت اجتماعی با تأکید بر مهارت زندگی، مهارت ارتباط و آشنایی مددجویان زن با انتظارات نقشی است. آنچه حائز اهمیت است این است که زنان جامعه هدف بر افزایش آگاهی خود در نقش‌هایی تأکید داشتند که وابسته به جنسیت و مربوط به نهاد خانواده بود. مضامینی چون: فرزند پروری در زندان، همسر داری از درون زندان و حفظ کانون خانوادگی. این یافته‌ها بر این نکته تأکید دارد که برای زنان در هر کسوت، شرایط و موقعیتی، ایفای نقش‌های زنانه چون مادری و همسری از دغدغه‌ها و اولویت‌های آن‌ها محسوب می‌شود. از سوی دیگر با توجه به فراوانی شاخص‌های احصاء شده می‌توان دریافت که یکی دیگر از اولویت‌های مهم جامعه هدف آشنایی با زندان، به‌خصوص آسیب‌های زندان است و بدیهی است توجه به تدوین محتوای مناسب برای توانمندسازی مددجویان زن می‌تواند اثر قابل توجهی در ارتقا سلامت روان و جسم زندانیان داشته باشد. لذا ضروری است ساعات آموزش بیشتری به این مباحث اختصاص پیدا کند.

در کشورهای مختلف دنیا، برنامه‌های زیادی ویژه توان‌بخشی و توانمندسازی زندانیان، خصوصاً مددجویان زن طراحی و اجرا می‌شود. برنامه‌های رفتاردرمانی، فرهنگی، ورزشی، بهداشتی و درمانی، اشتغال‌زایی، آموزشی و درمان اعتیاد که نقش مهمی در بهبود امنیت عمومی دارند. این برنامه‌ها موجب کاهش تداوم تکرار جرم و رفتار مجرمانه در زندان می‌شود. پژوهش‌هایی که در مورد نتایج این برنامه‌ها انجام شده، حاکی از آثار مثبت آن‌ها بر زندانیان است (مشیر، ۱۳۹۵). براین اساس و با عنایت به مطالب فوق مضامین پایه استخراج شده می‌تواند نقش به‌سزایی در طراحی یک آموزش هدفمند و همه‌جانبه متناسب با ابعاد وجودی و شرایط حاکم بر زندان زنان ایفا کند.

از محدودیت‌های این پژوهش می‌توان به نوع طرح پژوهش و روش کیفی آن اشاره کرد که باعث می‌شود نتایج این پژوهش را نتوان قاطعانه تعمیم داد؛ به این منظور می‌توان با انجام پژوهشی آمیخته و افزایش جمعیت آماری این محدودیت را برطرف کرد. انتخاب مشارکت‌کنندگان از بین مددجویان زندان‌های استانی بدون مطالعه مددجویان زندان‌های شهرستانی، یکی دیگر از محدودیت‌های پژوهش بود. هرچند در گروه کانونی از کارشناسان و مراقبان شاغل در زندان شهرستان‌های هر استان نیز استفاده شد. به پژوهشگران پیشنهاد می‌شود در پژوهشی ضمن مدنظر قرار دادن نتایج پژوهش حاضر، نسبت به تدوین محتوای مناسب برای مددجویان زن و کارکنان شاغل در بند زنان اقدام کنند.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش: مسائل اخلاقی از جمله توضیح هدف پژوهش برای شرکت‌کنندگان، دادن زمان کافی به هر شرکت‌کننده برای مصاحبه، توضیحات اضافه در مورد سؤال‌ها در صورت نیاز، تکرار پاسخ مصاحبه‌شوندگان به منظور اطمینان از دریافت صحیح منظور آن‌ها به خصوص در مورد مددجویان زن، اطمینان به شرکت‌کنندگان از محرمانه ماندن اطلاعات شخصی آن‌ها رعایت شد.

حامی مالی: این پژوهش بدون حامی مالی و با هزینه شخصی نویسندگان انجام شده است.

تضاد منافع: این پژوهش با منافع شخص یا سازمانی منافات ندارد.

تشکر و قدردانی: از مدیران و کارکنان سازمان زندان‌ها و نیز زندان‌های جامعه هدف و مددجویان زن مشارکت‌کننده در این پژوهش که با حسن نظر خود پژوهشگر را در این پژوهش یاری دادند کمال تشکر و قدردانی را دارد.

دسترسی به داده‌ها: داده‌هایی که از این مطالعه پشتیبانی می‌کنند به دلیل عمومی نبودن داده‌ها قابل دسترس نیست. در صورت تقاضا با ایمیل Alimardaniak01@gmail.com تماس بگیرید.

منابع

حسینیچاری، مسعود. (۱۳۹۲). پیامدهای زندان بر سلامت عمومی زنان زندانی بر مبنای روانشناسی مثبت نگر زندان‌های استان کرمان و یزد. طرح پژوهشی به سفارش سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور. روشن پور، مجتبی، محسنی، رضا علی و آقاجانی، حسین. (۱۳۹۹). تبیین جامعه‌شناختی عوامل طرد اجتماعی زندانیان زن و اثر آن بر چرخه بازگشت به زندان (مورد مطالعه زندان‌های استان لرستان). پژوهش‌نامه زنان، ۱۱(۳۴)، ۱-۳۵. doi: 10.30465/ws.2021.22048.2462

[لینک]

رئیس قوه قضائیه. (۱۴۰۰). آئین‌نامه اجرایی سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور. [لینک]

زارعی پور، مرادعلی، نرمایون، نوشین، محمودی، حسن، جدگال، خیرمحمد و زارع، فاطمه. (۱۳۹۶). بررسی سلامت معنوی و ارتباط آن با جرم در مددجویان زن شهرستان ارومیه (سال ۱۳۹۵). پژوهش در دین و سلامت، ۴(۱)، ۳۳-۲۲.

doi.org/10.22037/jrrh.v4i1.16011 [لینک]

سامری، هدا. (۱۳۹۶). بررسی نقش آموزش‌های فرهنگی، اجتماعی در توانمندسازی زنان زندانی پس از آزادی (مطالعه موردی). دومین همایش ملی جایگاه زنان در کارآفرینی و توسعه پایدار. [لینک]

سراج‌زاده، حسن و نوربخش، افروز. (۱۳۸۷). بررسی رابطه توسعه اقتصادی و اجتماعی با جرم زنان در ایران. مطالعات اجتماعی روان‌شناختی زنان، ۱۸(۶)، ۵۴-۳۱. doi.org/10.22051/JWSPS.2008.1360 [لینک]

سیگل، لاری جی. (۱۳۸۵). جرم‌شناسی. ترجمه یاشار سیف الهی، تهران، انتشارات معاونت آگاهی ناجا. صادقی فسنایی، سهیلا، میرحسینی، زهرا. (۱۳۹۳). تحلیل جامعه‌شناختی روایت زنان از زندان پس از آزادی. فصلنامه زن در توسعه و سیاست، ۱۲(۳)، ۳۶۲-۳۴۵. doi.org/10.22059/jwdp.2014. [لینک]

طغرانکار، حسن. (۱۳۸۶). جایگزین‌های حبس در قلمرو نظام عدالت کیفری زنان. ماهنامه اصلاح و تربیت، ۵۵(۴)، ۱۸-۱۵. [لینک]

عماد زاده، مصطفی. (۱۳۸۲). اهمیت سرمایه‌گذاری در آموزش زنان. زن در توسعه و سیاست (پژوهش زنان)، ۷(۱)، ۱۴۰-۱۱۵. [لینک]

فرح نژاد، امیر، محمدی، رضا و خرسندی یامچی، اکبر. (۱۳۹۹). ارزشیابی اثربخشی آموزش مهارت‌های زندگی در زندان‌ها. انتظام اجتماعی، ۱۲(۴)، ۱۶۹-۱۹۸.

doi.org/DOR:20.1001.1.20086024.1399.12.4.7.0 [لینک]

کاظم‌زاده، صبا، فاضلی نسب، بهمن و محمدی، صیاد. (۱۳۹۴). نقش زن در سلامت خانواده و جامعه. اولین کنفرانس بین‌المللی مدیریت، اقتصاد، حسابداری و علوم تربیتی، ساری. [لینک]

کردمیرزا، عزت اله. (۱۳۹۲). بررسی تبعات زندان برای زنان زندانی. طرح پژوهشی به سفارش سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور.

لاریجانی، مهسا و علیمردانی، اکرم. (۱۳۹۹). بررسی فرایندهای زندانبانی، اصلاحی و تربیتی در زندان زنان تهران و ارائه الگوی خاص برای زندان زنان. طرح پژوهشی به سفارش سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور.

مشیر، زهرا سادات. (۱۳۹۵). جامعه‌شناسی زندان زنان. چاپ اول، انتشارات جامعه‌شناسان، تهران. مظاهری، مهرداد، خلیقی، نسرین، رقیبی، مهوش و سرابندی، حسن. (۱۳۹۰). شیوع اختلالات شخصیت در میان زندانبانان

زن زندان زاهدان. مجله تحقیقات علوم پزشکی زاهدان (طیب شرق)، ۱۳(۳)، ۵۹-۴۶. [لینک]

معظمی، شهلا، شیروی، مهسا و صالحی، معصومه. (۱۳۹۴). تأثیر زندان بر تکرار جرم زنان. دانش نامه حقوق و سیاست، ۱۱(۲۳)، ۵۸-۳۹. [لینک]

مقتدری انجم، زهرا و فرح بیجاری، اعظم. (۱۳۹۶). بررسی بهزیستی روان‌شناختی زنان زندانبان (مطالعه موردی: زندان قزل‌حصار). کنگره بین‌المللی نقش زن در سلامت خانواده و جامعه. [لینک]

نژاد سبزی، پروانه. (۱۳۹۲). بررسی تبعات زندان برای مددجویان زن در استان لرستان. طرح پژوهشی سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور.

References

- Attride-Stirling, J. (2001). Thematic networks: an analytic tool for qualitative research. *Qualitative research*, 1(3), 385-405, doi/abs/10.1177/146879410100100307. [link]
- Baldwin, A, Sobolewska, A, & Capper, T. (2020). Pregnant in prison: An integrative literature review. *Women and Birth*, 33(1), 41-50, doi/abs/10.1177/146879410100100307. [link]
- Emadzadeh, M. (2003). The importance of investing in women's education. *Journal of Women in Development and Politics*, 1(7)115-140. (text in persian) [link]
- Farahnejad, A, Mohammadi, R & Khorsandi Yamchi, A. (2020). Evaluating the Effectiveness of Life Skills Teaching in Prisons. *Entezam - e - Ejtemaei*, 12(4), 169-198. (text in persian) [link]
- Head of the Judiciary. (2021). The executive charter of the organization of prisons and security and educational measures of the country. (text in persian) [link]
- Hosseinchari, M. (2012). The consequences of prison on the general health of female prisoners based on positive psychology in Kerman and Yazd province prisons. A research project commissioned by the Organization of Prisons and Provisional and Educational Measures of the country. (text in Persian)
- Johnston, D. (2006). The wrong road: Efforts to understand the effects of parental crime and incarceration. *Criminology & Public Policy*, 5(4), 703-719, doi/abs/10.1111/j.1745-9133.2006.00414. [link]
- Kazemzadeh, S, Fazli Nasab, B & Mohammadi, S. (2015). The role of women in the health of the family and society. The first international conference on management, economics, accounting and educational sciences, Sari. (text in persian) [link]
- Kurdmirza, I. (2013). *Examining the consequences of prison for women prisoners*. A research project commissioned by the Organization of Prisons and Provisional and Educational Measures of the country. (text in persian)
- Larijani, M & Alimardani, Ak. (2020). *Investigating prison, correctional and educational processes in Tehran women's prison and presenting a specific model for women's prison*. A research project commissioned by the Organization of Prisons and Provisional and Educational Measures of the country. (text in persian)
- Lincoln, Y. S, & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. sage. [link]
- Mazaheri, M, Khaleghi, N, Rakibi, M & Sarabandi, H. (2011). Prevalence of personality disorders among female prisoners in Zahedan prison. *Zahedan Medical Sciences Research Journal (Taib Sharq)* 13(3) 46-49. (text in persian) [link]
- Moazzami, Sh, Shiravi, M & Salehi, M. (2014). The effect of prison on women's recidivism. *Journal of Law and Politics*, 11(23)39-58. (text in persian) [link]
- Moqtadari Anjam, Z & Farah Bijari, A. (2016). *Investigating the psychological well-being of female prisoners (case study: Qezal-Hesar prison)*. International congress on the role of women in family and community health. (text in persian) [link]

- Moshir, Z. S. (2017). *Sociology of Women's Prisons*. first edition, Sociologists Publications, Tehran. (text in persian)
- Nejad sabzi, p. (2012). *Examining the consequences of prison for female clients in Lorestan province*. The research plan of the organization of prisons and security and educational measures of the country. (text in persian)
- Roshanpour, M, Mohseni, R A & Aghajani, H. (2019). A Sociological Explanation of the Causes of Social Exclusion of Female Prisoners and Its Effect on the Return to Imprisonment Cycle (Case Study of Prisons in Lorestan Province). *Research Journal of Women*, 11(34) 1-35. (text in persian) [link]
- Sadeghi Fasai, S, Mirhosseini, Z. (2013). Sociological analysis of narratives of women from prison after release. *Journal of Women in Development and Politics*, 12(3) 345-362. (text in persian) [link]
- Samari, H. (2016). Investigating the role of cultural and social education in empowering imprisoned women after release (case study). The second national conference on the position of women in entrepreneurship and sustainable development. (text in persian) [link]
- Siegel, Larry J. (2016). *Criminology*. Translated by Yashar Seif Elahi, Tehran, Naja Vice-Chancellor Publications. (text in persian)
- Sirajzadeh, S.H ; Seraj-zade & Nurbakhsh, A. (2008). Examining the Relationship of Socio-economic *Development and Female Crime in Iran*. *Social Psychological Studies of Women*, 18(6), 31-54. (text in persian) [link]
- Taghrankar, H. (2006). Alternatives to imprisonment in the realm of women's criminal justice system. *Correction and Education Monthly*, 55(4)15-18. (text in persian) [link]
- Zareipour, M A, Narmayon, N, Mahmoudi, H, Jadgal, KhM & Zare, F. (2016). Investigating Spiritual Health and its Relation to Crime among Female Prisoners in Urmia. *Research in religion and health*, 4(1), 22-33. (text in persian) [link]

